

neschopého mladšieho nevlastného brata Ultantaza, ktorý prevezme moc nad rodným krajom. Ďalším príkladom môže byť grécky civilizačný hrdina Prométheus a jeho brat Epimétheus, ktorý napriek varovaniu svojho brata prijal Diou darček - Pandóru. Hrdinami austrálskeho mýtu sú múdry brat - hrdina Bundžil a jeho divý brat Palian. V Melanézii sú hrdinami jedného mýtu múdry brat To Kabinava, zakladateľ dobrých a užitočných vecí, a To Karuvu - opak svojho múdreho brata. Ďalším melanézkym kultúrnym hrdinom je múdry Tagaro, ktorý zvíťazil nad svojimi hlúpymi závistlivými bratmi.

V štefánikovskom cykle je zastúpený tento prvok nasledovným spôsobom:

„On mal brata Pala - ten teda nebol vydarený. Ten by bol býval za šeckých hoden - ich bolo patero lebo šestoro.“

Š. Č., nar. 1903, Prieipasné. Zápis Z. Mitalová 1969.

Mýtizácia „zhora“:

„Celá krajina milovala mladého filozofa. Všetci poznali jeho bezmedznú nehu a jeho srdce, jeho vrozenú dobrotu. Keď počuli, že sa stal hvezdárom, nemohli tomu uveriť! Farár Štefánik mal iného veselého, svetského synka. I hovorili babky: „Však ten Milanko, ten dobrý, není hvezdárom? To snad ten Palko potreštený hviezdy spytuje! Ale Milanko by nikdy neurážal Pána Boha, aby mu chcel hviezdy vyhádať!“ (SVOBODOVÁ 1929:94).

„Bratia na lýceu, o dva roky starší Pavol Svätopluk a ešte starší Igor Branislav, spôsobovali rodičom starosti nielen so známkami, ale aj s nepríjemnosťami, aké mali kvôli svojim vystupovaniu v študentskom spolku alebo počas slávností, keď odmietali nosiť maďarskú kokardu.“

(PONICKÁ, H.)

Mýtický prvok hrdinský boj je prítomný v klasických mýtoch - egyptský boh Re víťazí nad Apopom, jadro eposu Rámájana tvorí boj hinduistického boha Rámu s démonom Rávanom, Indra bojuje s Vrtrom, iránsky Thraétaon bojuje s Azhi-dahákom, grécky Zeus porazil Tyfóna, v germánskej mytológii Thór bojuje s Midgardzormom („had Stredozeme“). Hrdina škandinávskej mytológie - Sigurd - porazil draka Fáfnih. Kristus zvíťazil nad smrťou, svätý Juraj nad drakom. V jánošíkovej tradícii je nepriateľ zastúpený vo forme bohatých zeme-pánov. Podľa jedného príbehu ľudovej narácie Matej Korvín bojuje proti Pohaň-dievčaťu a odtne jej hlavu. Nepriateľskú moc stelesňuje v príbehu Pohaň-dievča, ktoré predstavuje tureckú nepriateľskú silu.

Podobne sa mýtizuje aj iný slovenský národný hrdina - J. M. Hurban:

„Podľa jedného rozprávania zo Starej Turej tiahol Hurban so svojím vojskom na Nové Mesto, kde ho čakala presila protivníka. Nepriateľské vojsko bolo

ukryté medzi siahami; keď to Hurban videl, rozhodol sa premôcť protivníka ľstou. Preobliekol sa za žobraka, prišiel medzi nepriateľských vojakov, zistil situáciu a vrátil sa k svojmu vojsku. Potom nariadil kanónom streliť na siahu. Mnoho ľudí aj s drevom zmietli do Váhu. Tak Hurban zvíťazil. Pravdaže, výprava hurbanovských vojsk na Nové Mesto sa vôbec neuskutočnila. Taktiež vojsko slovenských poustalcov nemalo vo svojej výzbroji žiadne ťažké zbrane, teda ani kanóny“ (MICHÁLEK 1971:52).

Motív boja sa v štefánikovskej tradícii podáva ako hrdinský vlastenecký boj. Klasických protivníkov, akými sú rôzne netvory a príšery, zastupujú v tomto prípade iné národy alebo skupiny, ktoré neprajú Štefánikovým cieľom. Mýtický prvok hrdinského boja je častým motívom v interpretácii „zhora“. Veľmi často sa objavuje v poézii:

„Tým silným zobákom on - česť mu, zvučná chvála! - kľuľ, sklúval, strhal okovy, ktorými národ jeho bola poviazala zášť, nežičlivosť, barbar surový.“
(BRAXATORIS SLÁDKOVIČOV)

„Po krutom boji - mrieť prišiel domov.“
(BELO KLEIN-TESNOSKALSKÝ)

„Zastal si mužne pred prekážkou a ako Kristus na mori búrku mohúcnosťou svojou - tak tône zradných príšer silou vôle od seba si odohnal.“
(FERDIŠ VOKÁL)

„Kto videl za vojny Štefánika pri našej revolučnej práci, kto poznali citovú hĺbku a silu, s akou zápasil za spoločné víťazstvo jednotného národa československého...“ (SYNCHRAVA 1929:253).

Iným mýtickým prvkom, prítomným v naratívach o M. R. Štefánikovi, je predviedanie smrti hrdinu: Vedma v germánskej mytologickej piesni predpovedá súmrak bohov - ragnarok, t. j. pád vlády bohov, zánik sveta. Hrdina írského cyklu Cu Chulain naráža na rôzne znamenia pred svojím posledným zápasom. Fionnovi akási starena ponúka nápoj z rohu, čo malo podľa starého proroctva znamenať začiatok jeho konca. Kristus sám predpovedá svoju smrť: „Syn človeka bude vydaný do rúk ľudí, zabijú ho, ale tretieho dňa vstane z mŕtvych“ (Mt 17:23). V skúmanom naratívnom cykle je tento prvok zastúpený na oboch úrovniach:

„Aj že posledný ráz, už teda po tom pohrebe, že tá mama, keď dávala jest, de-tom, a že im praskel stôl. Že ces poly sa pukel. No, jak by strelél, že tak to prasklo. No šak stôl starý, ... že - Panebože - jaké toto bude znamenie. Čo to bude